

**Een archeologisch bureau-onderzoek en
inventariserend veldonderzoek door
middel van boringen voor de locatie
Annastraat 1 te Boxtel (NB)**

W.J.F. Thijs

ARC-Rapporten 2009-128

Geldermalsen
2009
ISSN 1574-6887

Colofon

Een archeologisch bureau-onderzoek en inventariserend veldonderzoek door middel van boringen voor de locatie Annastraat 1 te Boxtel (NB)

ARC-Rapporten 2009-128
ARC-Projectcode 2009/344

Tekst

W.J.F. Thijs

Afbeeldingen

W.J.F. Thijs

Redactie

N. van Malssen

definitieve versie

Autorisatie — C.G. Koopstra

Uitgegeven door

ARC bv

Postbus 41018

9701 CA Groningen

ISSN 1574-6887

Beheer en plaats van documentatie

Archaeological Research & Consultancy

Geldermalsen, 2009

Een recente lijst van de ARC-Rapporten is te vinden op www.arcbv.nl

---

Projectgegevens

Projectnaam	Boxtel, Annastraat 1
Projectcode	2009/344
Archisnummer	35754
Projectleider	ir. W.J.F. Thijs
Contact	0345-620102, w.thijs@arcbv.nl
Opdrachtgever	dhr. H.A.M. Renders
Contact	06-15493977, henkrenders@hotmail.com
Bevoegd gezag	Gemeente Boxtel, dhr. W. Kanters
Contact	0411-655246, wka@boxtel.nl
Beoordeling namens bevoegd gezag	Gemeente 's-Hertogenbosch, dhr. R. van Genabeek
Contact	073-6155557, r.vangenabeek@s-hertogenbosch.nl

Locatiegegevens

Toponiem	Annastraat
Plaats	Boxtel
Gemeente	Boxtel
Provincie	Noord-Brabant
Kaartblad	45D
RD-coördinaten	N: 150.073/400.090 O: 150.100/400.034 Z: 150.087/400.025 W: 150.050/400.071
Oppervlakte	1.236 m ²

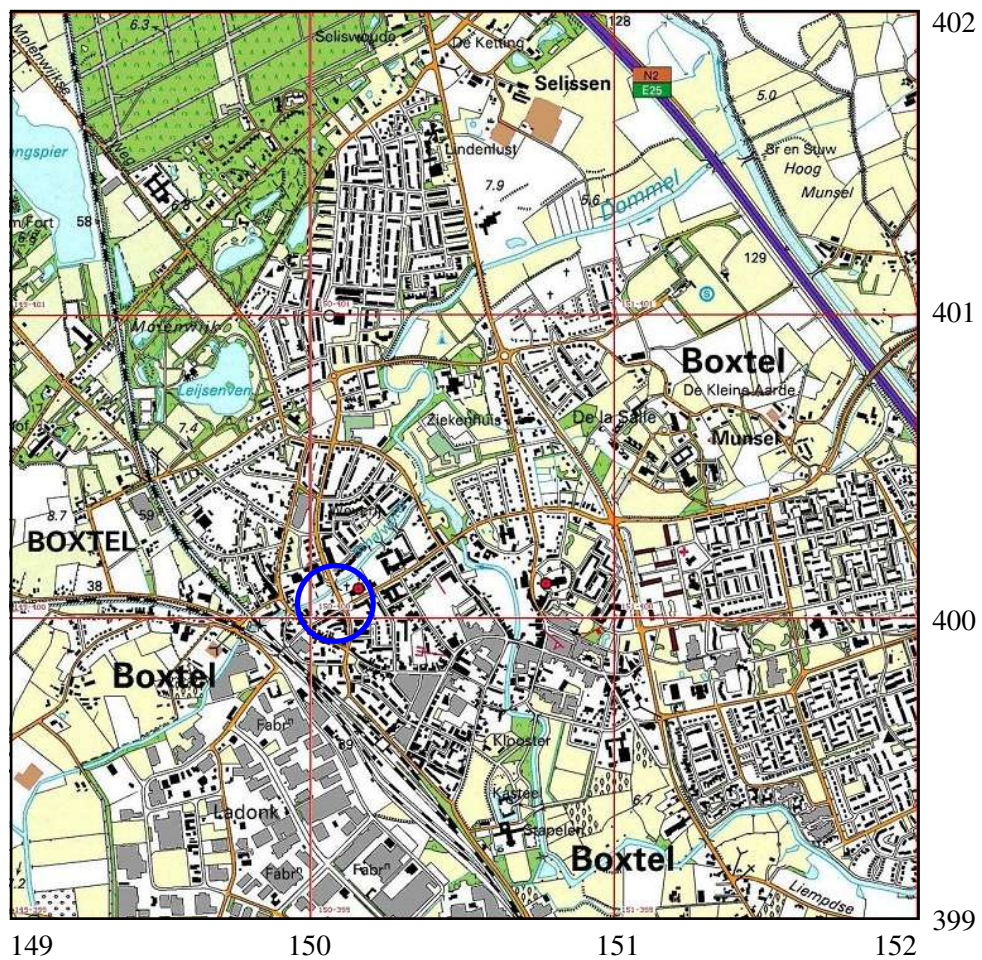
Beschrijving onderzoekslocatie

Geologie	Formatie van Boxtel, Laagpakket van Wierden
Geomorfologie	Bebouwing, grens van het riviertje het Smalwater, op basis van de verwachtingskaart van de gemeente Boxtel waarschijnlijk dekzandrug met oud bouwland
Bodem	Bebouwing; waarschijnlijk hoge zwarte enkeerdgrond
Historische situatie	De onderzoekslocatie ligt binnen de historische dorpskern van Boxtel en is al voor 1832 bebouwd.
Archeologische verwachting	De onderzoekslocatie heeft door de waarschijnlijke aanwezigheid van enkeerdgronden een hoge archeologische verwachting op resten uit de periode Neolithicum – Nieuwe Tijd. Door de ligging op een overgang van nat naar droog kunnen ook sporen worden verwacht van jager/verzamelaars uit de periode Laat-Paleolithicum – Mesolithicum

---

Afbeelding 1 Topografische kaart van de onderzoekslocatie en omgeving (omcirkeld), voorzien van RD-coördinaten. Bron: Topografische Dienst Nederland.

1 Inleiding

1.1 Aanleiding tot het onderzoek

In opdracht van dhr. H. Renders heeft Archaeological Research & Consultancy (ARC bv) een archeologisch bureau-onderzoek en inventariserend veldonderzoek door middel van boringen uitgevoerd op de locatie Annastraat 1 te Boxtel. Aanleiding tot dit onderzoek vormt de geplande sloop en herbouw van een woning op de locatie. Door deze werkzaamheden worden mogelijk archeologische resten bedreigd. Conform de Wet op de archeologische monumentenzorg¹ dient het plangebied eerst te worden onderzocht op de aanwezigheid van archeologische waarden. Het veldonderzoek is verricht op 2 juli 2009 door ir. W.J.F. Thijs. Voorafgaand hieraan is op 23 juni 2009 het bureau-onderzoek uitgevoerd voor de locatie. Het archeologisch onderzoek is uitgevoerd conform de eisen die gesteld worden in de Kwaliteitsnorm voor de Nederlandse Archeologie (KNA versie 3.1).²

1.2 Ligging en beschrijving van het onderzoeksgebied

De onderzoekslocatie ligt binnen de dorpskern van Boxtel, op de hoek van de Annastraat en de Baroniestraat. Aan de noordwestzijde wordt het perceel begrensd door het Smalwater. Op de locatie is momenteel een woonhuis aanwezig. De oppervlakte van het perceel bedraagt 1.236 m². Het perceel is kadastraal bekend als: gemeente Boxtel, sectie F, nummer 5978. De maaiveldhoogte van het perceel bedraagt circa 7,9 m +NAP. Aan de overzijde van de Annastraat ligt de in 1901 gebouwde Heilige Hart Kerk.

1.3 Overzicht van de geplande werkzaamheden

Op de onderzoekslocatie zal de bestaande bebouwing worden gesloopt. Hierna zal op de locatie een nieuw woonhuis met bijgebouw worden gebouwd. Het hoofdgebouw zal volledig worden onderkelderd (afb. 3). Hiervoor wordt ontgraven tot een diepte van circa 3,5 m –mv. In totaal zal 135 m² van de locatie worden bebouwd. De nieuwe bebouwing komt slechts voor een klein deel ter plaatse van de huidige bebouwing (afb. 2).

1.4 Doel van het onderzoek

Doel van het bureau-onderzoek is het verkrijgen van inzicht in bekende en te verwachten archeologische waarden in en om het plangebied. Op basis van de verkregen informatie wordt een archeologisch verwachtingsmodel voor de onderzoekslocatie opgesteld. Hierin wordt beschreven of er archeologische resten aanwezig (kunnen) zijn in het plangebied, wat de potentiële aard en omvang hiervan is en of de voorgenomen werkzaamheden in het plangebied een bedreiging vormen voor het bodemarchief. Indien dit het geval is, wordt geadviseerd op welke wijze hiermee in het vervolgtraject van de plannen rekening dient te worden gehouden.

¹In werking getreden op 1 september 2007.

²De inhoud van de KNA kan worden geraadpleegd op www.sikb.nl.

1.4.1 Inventariserend veldonderzoek

Het inventariserend veldonderzoek (IVO) dient ertoe het in het bureau-onderzoek voorgestelde verwachtingsmodel te verifiëren en met veldwaarnemingen te completeren. Het IVO bestaat uit drie stappen: verkennend, karterend en waarderend. Het verkennend onderzoek richt zich op de bodemopbouw en mogelijke bodemverstoringen die de archeologische trefkans kunnen beïnvloeden. Het karterend onderzoek stelt vast of er al dan niet archeologische waarden aanwezig zijn. Het waarderend onderzoek bepaalt de waarde van de archeologische resten.

1.5 Werkwijze

1.5.1 Bureau-onderzoek

Voor het bureau-onderzoek wordt bronnenmateriaal uit diverse disciplines geraadpleegd en geïntegreerd tot een archeologisch verwachtingsmodel. Op basis van geologische, geomorfologische en bodemkundige informatie wordt een beeld geschetst van de landschappelijke ontwikkeling van de omgeving van de onderzoekslocatie. Deze landschappelijke ontwikkeling geeft inzicht in de potentiële bewoonbaarheid van de locatie. Voor de beschrijving van de archeologische waarden wordt gebruik gemaakt van Archis2, de online archeologische database van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, de Indiatieve Kaart Archeologische Waarden (IKAW) en de Archeologische Monumenten Kaart (AMK), en, indien van toepassing, van informatie over eerder gedaan onderzoek en archeologische waarnemingen. Naast deze informatie wordt, als deze voorhanden zijn, ook gebruik gemaakt van provinciale en gemeentelijke beleids- en verwachtingskaarten. Voor onderhavig onderzoek is gebruik gemaakt van de archeologische waarden- en beleidskaart van de provincie Noord-Brabant.³ Ook is gebruik gemaakt van een uitsnede van de concept archeologische beleidskaart van de gemeente Boxtel. De historische ontwikkeling wordt beschreven aan de hand historisch-topografisch kaartmateriaal en historische bronnen. Hierbij wordt ook ingegaan op eventuele (sub)recente verstoringen die de archeologische verwachting beïnvloeden. Voor het bureau-onderzoek is contact gezocht met heemkundekring Boxtel. Ook is gebruik gemaakt van de website van deze heemkundekring.⁴

1.5.2 Inventariserend veldonderzoek

Het IVO is uitgevoerd als een verkennend booronderzoek. Hiertoe zijn op het onderzoeksterrein zes boringen gezet met een edelmanboor met een diameter van 12 cm tot minimaal 120 m –mv. De boorkernen zijn zorgvuldig uitgelegd, waarbij de opeenvolgende bodemlagen precies konden worden beschreven en opgemeten. Het opgeboorde materiaal is doorzocht op de aanwezigheid van archeologische resten. Vervolgens is de bodemopbouw per boring beschreven en is er gelet op de aanwezigheid van archeologische indicatoren zoals aardewerkfragmenten, houtskool, fosfaatvlekken, vuursteen, natuursteen, verbrand leem en bot. De

³<http://chw.brabant.nl/>.

⁴www.heemkundeboxtel.nl.

boringen zijn beschreven volgens de Archeologische Standaardbeschrijvingsmethode (ASB). Naast het boren is, voor zover mogelijk, een oppervlaktekartering uitgevoerd, bestaande uit het aflopen van het gehele terrein en het inspecteren van allerlei ontsluitingen waaronder molshopen.

2 Resultaten bureau-onderzoek

2.1 Bekende aardwetenschappelijke waarden

De onderzoekslocatie ligt in het pleistocene zandgebied van Brabant. In het laatste glaciaal, het Weichselien (115.000 – 10.000 BP)⁵ werden fluvioperiglaciale afzettingen van de Formatie van Boxtel afgezet. Dit zijn sedimenten van lokale oorsprong die onder zeer koude omstandigheden door wind, water en hellingprocessen zijn afgezet. Gedurende het Laat-Glaciaal (13.000 – 10.000 BP) werden de eolische dekzanden afgezet. Deze vormen binnen de Formatie van Boxtel het Laagpakket van Wierden. (Berendsen 2004, De Mulder et al. 2003). Gedurende het Holoceen (vanaf ca. 10.000 jaar geleden) konden zich in dit pakket pleistocene afzettingen bodems ontwikkelen. Door het grove en arme moedermateriaal bestonden deze bodems op de hogere droge gronden voornamelijk uit podzolgronden. In de lagere delen van het landschap werden door hoge grondwaterstanden voornamelijk vlakvaaggronden, beek- en gooreerdgronden gevormd.

Vanaf de Late Middeleeuwen nam de bevolkingsdruk toe. Zoals overal op de zandgronden werd ook hier het potstal-systeem geïntroduceerd om voldoende opbrengst van het land te garanderen. Hierbij werden de landbouwgronden, gelegen rondom de dorpen op de overgang van de hoge naar de lage terreindelen, bemest met plaggen en schapenmest uit de potstal. Deze plaggen waren afkomstig uit van de hoge, droge gronden, die men ook gebruikte voor het weiden van de schapen. Door menselijke activiteit trad degradatie van de bos- en heidegronden op, waardoor uitgestrekte heidevelden en stuifzanden ontstonden, de zogenaamde woeste gronden. Deze stuifzanden behoren tot de Formatie van Boxtel (Laagpakket van Kootwijk) (Berendsen 2005). Het potstal-systeem werd toegepast tot de introductie van kunstmest halverwege de 19e eeuw. Door eeuwenlange bemesting met plaggen ontstonden rond de dorpen zogenaamde plaggen- of esdekken: dikke humusrijke pakketten, die op de bodemkaart worden aangeduidt als enkeerdgronden. In Noord-Brabant worden deze gronden vaak geen es of enk maar akker genoemd (Spek 2004). Na de introductie van kunstmest werden de woeste gronden ontgonnen.

De onderzoekslocatie is op de geomorfologische kaart (afb. refafb:geomorf) niet gekarteerd. De onderzoekslocatie ligt langs het Smalwater. Het Smalwater is waarschijnlijk gegraven in de Vroege Middeleeuwen om de molens langs de Dommel van voldoende water te voorzien.⁶ Het is waarschijnlijk dat deze watergang is aangelegd in de lagere delen van het landschap (dekzandlaagten). Onduidelijk is of hiervoor een al bestaande waterloop is gebruikt, die is opgewaardeerd. Op de bodemkaart is de onderzoekslocatie eveneens niet gekarteerd omdat deze

⁵BP, before present. Jaren voor heden waarbij 1950 als referentiejaar is genomen.

⁶Persoonlijke mededeling dhr. D. Bol, Heemkundekring Boxtel.

binnen de bebouwde kom van Boxtel valt. Waarschijnlijk ligt de locatie op een dekzandrug. Indien op de onderzoekslocatie een dekzandrug aanwezig is, zullen waarschijnlijk zwarte enkeerdgronden voorkomen (code zEZ21; afb. 5). Enkeerdgronden zijn zandgronden met een donkere zwarte bovengrond die dikker is dan 50 cm (De Bakker & Schelling 1989). Buiten de dekzandruggen komen op de lagere delen voornamelijk beekerdgronden (pZg23) voor. Het verkennend onderzoek moet uitwijzen welk type bodem en geomorfologie op de onderzoekslocatie aanwezig is.

2.2 Bekende archeologische waarden

Afhankelijk van de geomorfologie en het bodemtype hebben de zandgronden in de omgeving van de onderzoekslocatie een lage tot hoge archeologische verwachting. De onderzoekslocatie is op de IKAW (afb. refafb:ikaw) en de cultuurhistorische kaart van de provincie Noord-Brabant niet gekarteerd. Op de concept archeologische beleids- en verwachtingskaart van de gemeente Boxtel heeft de onderzoekslocatie een hoge trefkans (afb. 7). Door de ligging op de landschappelijke overgang van een hoge dekzandrug naar een dekzandlaagte heeft de onderzoekslocatie een hoge trefkans op archeologische resten van kampementen van jager/verzamelaars uit de periode Paleolithicum – Mesolithicum. In deze tijd leefde men voornamelijk van de visvangst, jacht en het verzamelen van planten. In overgangszones van nat naar droog zoals de flanken van dekzandruggen komen op korte afstand veel vegetatietypes voor. De onderzoekslocatie heeft door de waarschijnlijke aanwezigheid van enkeerdgronden eveneens een hoge trefkans op bewoningssporen uit de periode Neolithicum – Nieuwe Tijd. Uit deze periode kan naast de eerder genoemde archeologica ook aardewerk worden verwacht. Ook hier kan het complextype en de omvang nog niet nader worden gespecificeerd. Vanaf het Neolithicum begon de mens akkergewassen te verbouwen. Omdat men in deze tijd nog niet de beschikking had over voldoende mest werden voornamelijk akkers aangelegd op plekken waar de bodem van nature voldoende vruchtbaar was en dan met name waar de bodem voldoende ontwaterd was. Dit waren veelal de topografisch hogere plekken in het landschap zoals dekzandruggen. De andere primaire levensvoorwaarden zoals water en veiligheid bleven ook in deze tijd nog van invloed op de locatiekeuze voor een nederzetting

De onderzoekslocatie valt binnen de historische dorpskern van de Boxtel. Deze historische dorpskern is een archeologisch monument van hoge waarde (monumentnr. 16803). De begrenzing van deze historische dorpskern is gebaseerd op kaarten uit het begin van de 19e eeuw. De grens van het monument wordt nabij de onderzoekslocatie gevormd door het Smalwater. Binnen de historische dorpskern kunnen voornamelijk archeologische resten en/of sporen worden verwacht uit de periode Late Middeleeuwen – Nieuwe Tijd. Aangezien het Smalwater waarschijnlijk in de Vroege Middeleeuwen is gegraven, zijn uit deze periode ook archeologische resten en/of sporen te verwachten. In de omgeving van de onderzoekslocatie zijn in Archis in totaal negen waarnemingen bekend:

- Op circa 600 m ten oostzuidoosten van de onderzoekslocatie is bij rioleringswerkzaamheden in 1953 een knuppelbrug uit de Romeinse Tijd aangetroffen (waarnemingsnr. 41103). Deze weg was bij eerder rioleringswerkzaamheden

in 1923 ook al eens aangetroffen.

- Op circa 700 m ten oostzuidoosten van de onderzoekslocatie is bij een proef-sleuvenonderzoek in 2005 een halffabrikaat van een platbodemvaartuig aangetroffen (waarnemingsnr. 55538). Het vaartuig is gevonden in een greppel die van de markt naar de Dommel loopt. Deze greppel is in het eerste kwart van de 14e eeuw gedempt met allerhande materiaal waaronder aardewerk, leer en hout. Ook zijn op het terrein oude leerlooingskuipen aangetroffen uit de 17e eeuw.
- Op circa 700 m ten oosten van de onderzoekslocatie ligt een cluster van drie waarnemingen rondom de Sint Petruskerk. Nabij deze locatie is een bronzen lanspunt gevonden uit de Midden- tot Late Bronstijd (waarnemingsnr. 36125). Omdat niet bekend is wanneer deze vondst is gedaan, is het mogelijk dat de coördinaten van deze waarneming niet geheel correct zijn. In 1994 heeft rondom de kerk een archeologische opgraving plaatsgevonden (waarnemingsnr. 51396). Tijdens deze opgraving zijn drie opgravingsputten aangelegd. De aanleiding hiervoor vormde de hypothese dat voor de aanleg van de kerk mogelijk een burcht op deze locatie heeft gelegen. De kerk staat op een natuurlijke heuvel in het Dommeldal. Deze heuvel is later opgehoogd en uitgebreid. In de putten is een kleine hoeveelheid materiaal uit de Late Middeleeuwen en Nieuwe Tijd aangetroffen (voornamelijk aardewerk). Tijdens de uitbreiding van de kerk in 2006 is door een detectoramateur een munt uit de Late Middeleeuwen aangetroffen (waarnemingsnr. 2100039). De munt is geslagen tussen 1420 en 1456.
- Circa 740 m ten oostnoordoosten van de onderzoekslocatie in 2004 is op een terrein ten noorden van de Sint Petruskerk bij niet archeologisch graafwerk voor de bouw van een huis op een diepte van circa 3 m -mv een groot aantal aardewerkfragmenten uit de Late Middeleeuwen (met name uit de 13e en 14e eeuw) aangetroffen in een afvalkuil (waarnemingsnr. 51557).
- Circa 750 m ten noordnoordwesten van de onderzoekslocatie is in 1967 een urnenveld uit de periode Bronstijd – IJzertijd aangetroffen (waarnemingsnr. 36219). Het urnenveld is waarschijnlijk sterk aangetast door bebouwing.
- Circa 800 m ten noorden van de onderzoekslocatie zijn in 1939 bij niet-archeologische graafwerkzaamheden voor een nieuwe woonwijk twee urntjes aangetroffen (waarnemingsnr. 48502). De urntjes horen waarschijnlijk bij een crematiegraf(veld) uit de periode Late Bronstijd – IJzertijd.
- Circa 850 m ten zuidoosten van de onderzoekslocatie ligt het laatmiddeleeuwse kasteel Stapelen (waarnemingsnr. 32091).

2.3 Historische situatie

In de Romeinse Tijd vond bewoning plaats in de beekdalen, op de overgang van de hogere naar de lagere gronden. Na de Romeinse Tijd nam de bevolking sterk af en daarmee ook het areaal cultuurlandschap, dat ten dele weer bebost raakte. De historische ontwikkeling van het Midden- en Oost-Brabantse zandlandschap gedurende de Middeleeuwen en Nieuwe Tijd is bestudeerd door De Bont (1993). In de Merovingische en Karolingische periode (600 – 1000) nam de bevolking weer toe en werden de hooggelegen dekzandruggen in gebruik genomen. De nederzettin-

gen met de oudste kerken vinden we op de hoogste delen van het landschap. In de zelfde periode werden landerijen door Frankische edelen overgedragen aan de kerk (met name kloosters). Op deze landerijen werden, voor zo ver niet reeds aanwezig, kerken gebouwd, waar omheen nederzettingen konden ontstaan. In de 11e tot 13e vond in een aantal gevallen verplaatsing van de nederzettingen plaats van de hooggelegen dekzandruggen naar de minder hooggelegen overgang van dekzandrug naar beekdal. Kerken bleven vaak nog wel op hun oorspronkelijke locatie staan, waardoor het typische verschijnsel ontstond van alleenstaande kerken te midden van akkercomplexen. Rondom deze kerken zijn dus nederzettingsresten uit de Vroege Middeleeuwen te verwachten. Veel van deze vrijstaande kerken zijn in de loop van de 19e eeuw verdwenen. Kenmerkend is ook dat waar deze kerken stonden vaak moderpodzolen in de ondergrond aanwezig zijn. Onder de eerddekkers zijn dus restanten van de vroegmiddeleeuwse nederzettingen te verwachten. In deze tijd is het Smalwater gegraven tussen de Dommel en de Kleine Aa. Vanaf de Late Middeleeuwen nam de bevolkingsdruk in Nederland sterk toe en ontstond er een sterke toename in de vraag naar landbouwgrond. Door deze toegenomen vraag werden nieuwe stukken grond ontgonnen. Hierdoor werd steeds een groter deel van de woeste gronden ontgonnen. In de Nieuwe Tijd gingen deze voortschreitende ontginningen door. In de 19e eeuw werden na de uitvinding van kunstmest op grote schaal woeste gronden ontgonnen. Hierdoor konden zelfs marginale gronden voor de landbouw geschikt worden gemaakt. Ook verviel hierdoor de weide- en strooiselfunctie van de woeste gronden voor het potstalsysteem.

Het dorp Boxtel is tussen 1300 – 1500 ontstaan bij kasteel Stapelen op de oostelijke oeverwal van de Dommel. Ten noorden van het kasteel is in het begin van de 15e eeuw op een kerkheuvel de Sint Petruskerk gebouwd. Hiervoor was ook al een kerk op deze locatie aanwezig. De Sint Petruskerk was aanvankelijk een parochiekerk, maar werd in 1493 een kapittelkerk. Oorspronkelijk was de kerkheuvel omgracht. Door de ligging tussen Den Bosch en Eindhoven was Boxtel een belangrijk handels- en industriedorp. Rond 1740 werd de weg Den Bosch–Eindhoven–Luik aangelegd. Dit zorgde opnieuw voor groei van de welvaart in het dorp. Rond 1860 werd het spoorwegemplacement bij Boxtel aangelegd en begon het dorp uit te breiden in westelijke richting. De meeste bebouwing langs de Baroniestraat dateert van net na de eeuwwisseling tussen de 19e en 20e eeuw.⁷ Op de kadastrale kaart uit het begin van de 19e eeuw is te zien dat in de omgeving van de onderzoekslocatie sprake is van verspreide bebouwing. Op de onderzoekslocatie zelf is reeds bebouwing aanwezig. De Annastraat was nog niet aangelegd. Op een historische kaart uit het begin van de 20e eeuw is te zien dat de bebouwing nog niet echt is toegenomen. Ook is de Heilige Hart Kerk nog niet weergegeven, hoewel ten tijde van het maken van deze kaart deze kerk wel reeds in aanbouw was (bouwjaar 1901). De Annastraat is op deze kaart wel aanwezig. De Baroniestraat moet nog worden aangelegd. Op de onderzoekslocatie is momenteel een woonhuis aanwezig. Volgens de huidige eigenaar hebben op de onderzoekslocatie in het verleden diepe grondwerkzaamheden plaatsgevonden.

⁷www.kich.nl, www.chs.brabant.nl.

2.4 Gespecificeerd archeologisch verwachtingsmodel

Op basis van de bij het bureau-onderzoek verkregen informatie kan een archeologisch verwachtingsmodel voor het plangebied worden opgesteld. De onderzoekslocatie ligt op de flank van het beekdal van het Smalwater. Door de ligging op deze landschappelijke overgang van hoge dekzandruggen naar een laag beekdal heeft de onderzoekslocatie een hoge trefkans op archeologische resten van kampe-menten van jager/verzamelaars uit de periode Paleolithicum – Mesolithicum. De trefkans zal door de hoge grondwaterstand voornamelijk betrekking hebben op an-organische resten zoals vuursteen, verbrand bot en houtskool. Het complextypen en de omvang kunnen niet nader worden gespecificeerd. De onderzoekslocatie heeft eveneens een middelhoge tot hoge trefkans op bewoningssporen uit de periode Neolithicum – Nieuwe Tijd. Uit deze periode kan naast de eerder genoemde archeologica ook aardewerk worden verwacht. Ook hier kan het complextypen en de omvang nog niet nader worden gespecificeerd. De onderzoekslocatie valt binnen de historische dorpskern van de Boxtel, een archeologische monument van hoge waarde (monumentnr. 16803). Binnen dit monument kunnen nederzettingssporen worden verwacht uit de periode Late Middeleeuwen – Nieuwe Tijd. Mogelijk kunnen ook sporen worden verwacht uit de Vroege Middeleeuwen. Ook uit deze periode worden voornamelijk anorganische resten verwacht. Binnen het eventueel aanwezige eerddek zijn de archeologische resten waarschijnlijk verploegd.

3 Resultaten inventariserend veldonderzoek

3.1 Booronderzoek

Bij het verkennend booronderzoek zijn op de onderzoekslocaties in totaal zes boringen gezet tot een minimale diepte van 120 cm –mv. De locatie van de boringen is weergegeven in afbeelding 10. De boringen zijn als volgt verdeeld:

- woonhuis: 3 boringen,
- garage: 2 boringen,
- tuinkamer: 1 boring.

De resultaten van het onderzoek zijn weergegeven in bijlage 1. De bodemopbouw is op de gehele onderzoekslocatie vergelijkbaar en bestaat globaal uit de volgende lagen:

- 0–0,9 m –mv: zwak siltig donker bruin tot donker bruin zand. Dit pakket is geïnterpreteerd als eerddek. Deze laag vormt de A-horizont.
- 0,9–1,1 m –mv: zwak siltig donker grijsbruin tot donker bruin zand met gele vlekken. Deze laag vormt de overgang tussen het eerddek en de onderliggende C-horizont. Deze laag maakte in alle boringen een nogal rommelige indruk met veel baksteen. Waarschijnlijk is deze laag in het verleden vergraven.
- 1,1–1,6 m –mv: zwak siltig donker geel tot geelgrijs zand met weinig tot veel roestvlekken. Deze laag vormt de C-horizont.

Het profiel op de onderzoekslocatie kan worden geclassificeerd als zwarte enkeerdgrond. Er zijn geen aanwijzingen aangetroffen die duiden op een podzolprofiel. Op basis van de landschappelijke ligging en de aangetroffen roestvlekken in de

C-horizont is het oorspronkelijke bodemprofiel waarschijnlijk een beek- of gooreerdgrond geweest. Het eerddek is in boring 6 tot een diepte van minimaal 0,7 m –mv vergraven, waarschijnlijk bij de (ver)bouw van de huizen op de Annastraat 1 en Baroniestraat 28. Het eerddek is ter plaatse van boringen 1 en 2 tot een diepte tussen 0,3–0,5 m –mv vergraven door de aanleg van bestrating. In het eerddek zijn in alle boringen sporen baksteen aangetroffen. Ook zijn enkele metaalslakken aangetroffen.

3.1.1 Vondsten

Omdat in het veld in de laag direct onder het eerddek archeologische indicatoren zijn waargenomen, is deze bemonsterd en gezeefd over een zeef met een maaswijdte van 2 mm. De zeefresiduen zijn bekeken door mw. drs. K.L.B. Bosma(ARC bv). In de zeefresiduen van alle boringen (behalve boring 6) zijn baksteen, houtskool, sintels en steenkool aangetroffen. In boringen 1 en 3 zijn stukjes subrecent glas waargenomen. In boringen 2, 4, en 5 is aardewerk waargenomen:

- Boring 2; 0,85 – 1,1 m –mv: één fragment steengoed uit de Late Middeleeuwen (14e – 15e eeuws). Het betreft een fragment Siegburg aardewerk.
- Boring 4; 0,8 – 1,1 m –mv: roodbakkend aardewerk uit de Nieuwe Tijd.
- Boring 5; 0,9 – 1,2 m –mv: roodbakkend aardewerk uit de Nieuwe Tijd. Hiernaast is één fragment dunwandig reducerend gebakken zacht aardewerk aangetroffen. Dit aardewerk is mogelijk afkomstig uit de Late Middeleeuwen, maar is mogelijk ook ouder. Het is in ieder geval niet prehistorisch.

Concluderend kan worden gesteld dat in de vergraven laag onder het eerddek archeologische indicatoren voorkomen uit zowel de Late Middeleeuwen als uit de Nieuwe- en Nieuwste Tijd (steenkool). Dit duidt op (gedeeltelijke) vergraving van het archeologisch niveau direct onder het eerddek. Uit het booronderzoek valt niet op te maken of het archeologische niveau volledig is vergraven. In de C-horizont onder de vergraven laag zijn géén archeologische indicatoren waargenomen. Uit eerdere onderzoeken onder enkele erdgronden blijkt dat onder het eerddek vaak archeologische sporen aanwezig zijn. Er valt op basis van het booronderzoek niet uit te sluiten dat er op de onderzoekslocatie sprake is van archeologische sporen. Een vervolgonderzoek is noodzakelijk om dit vast te stellen.

4 Samenvatting en conclusie

De onderzoekslocatie ligt in het Brabantse zandgebied langs het Smalwater, dat waarschijnlijk in de Vroege Middeleeuwen is gegraven. De onderzoekslocatie heeft een hoge trefkans op intacte archeologische sporen uit alle perioden. De onderzoekslocatie ligt binnen de historische dorpskern van Boxtel, een archeologisch monument van hoge waarde. Uit het inventariserend veldonderzoek komt naar voren dat op de onderzoekslocatie enkele erdgronden aanwezig zijn. Onder het eerddek zijn archeologische indicatoren aangetroffen uit de periode Late Middeleeuwen–Nieuwste Tijd. Er is op de onderzoekslocatie sprake van een archeologische vindplaats. Deze indicatoren zijn echter aangetroffen in één laag, wat een indicatie vormt dat op de onderzoekslocatie in het verleden graafwerkzaamheden hebben

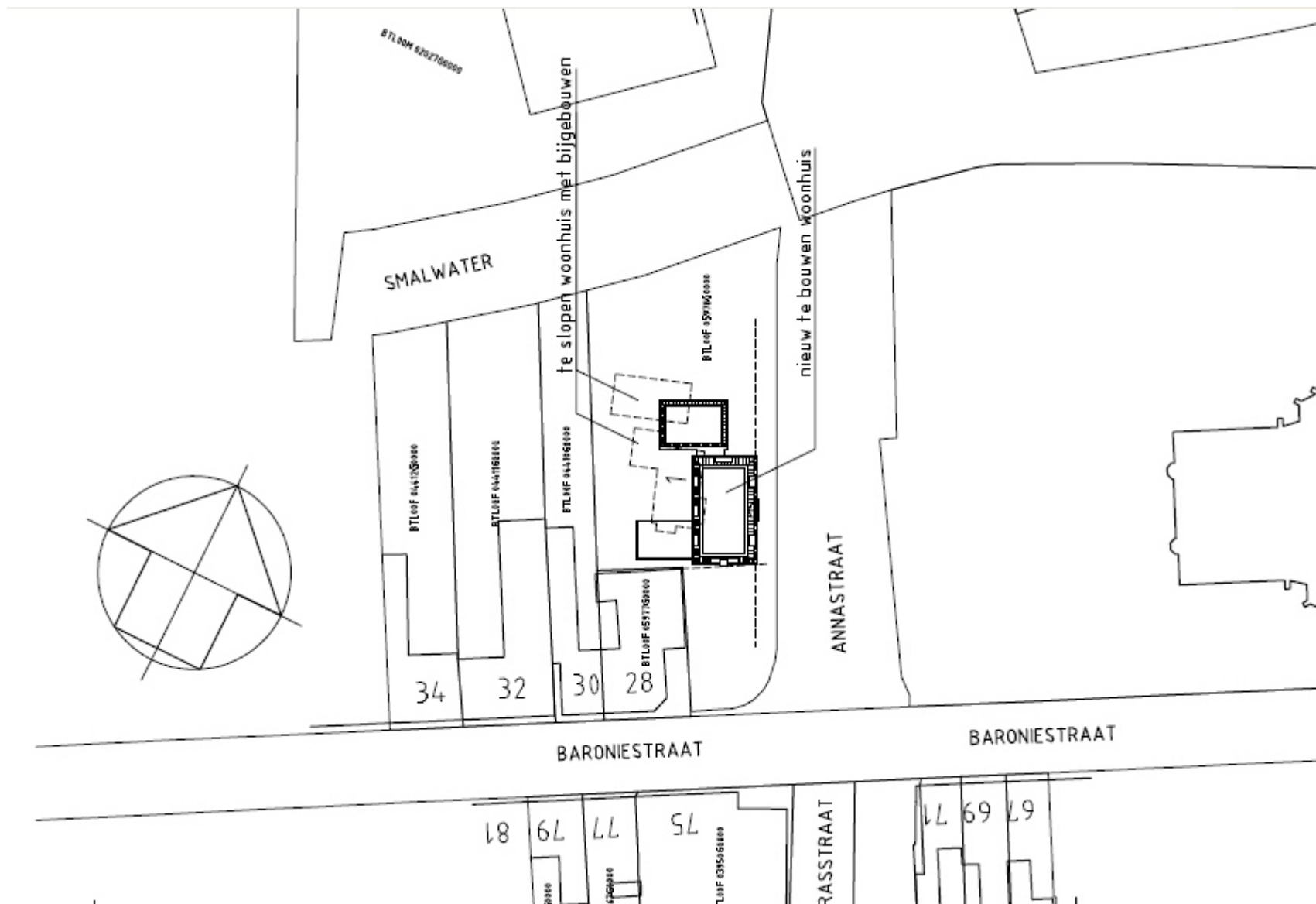
plaatsgevonden tot onder het eerddek. Er valt op basis van het booronderzoek echter niet uit te sluiten dat onder het eerddek nog intacte sporen aanwezig zijn, mogelijk afkomstig van de aanleg van het Smalwater.

5 Aanbeveling

Op basis van de resultaten van het bureau-onderzoek wordt in overleg met dhr. R. van Genabeek (deskundige namens het bevoegd gezag) aanbevolen om een vervolgonderzoek uit te voeren op de onderzoekslocatie. Dit onderzoek kan het beste worden uitgevoerd in de vorm van een inventariserend veldonderzoek door middel van proefsleuven (IVO-P). Deze proefsleuf kan het beste parallel aan de weg worden aangelegd direct over de toekomstige kelder. Voor het proefsleuvenonderzoek is een Programma van Eisen (PvE) noodzakelijk, dat voor aanvang van de werkzaamheden moet worden goedgekeurd door het bevoegd gezag, de gemeente Boxtel.

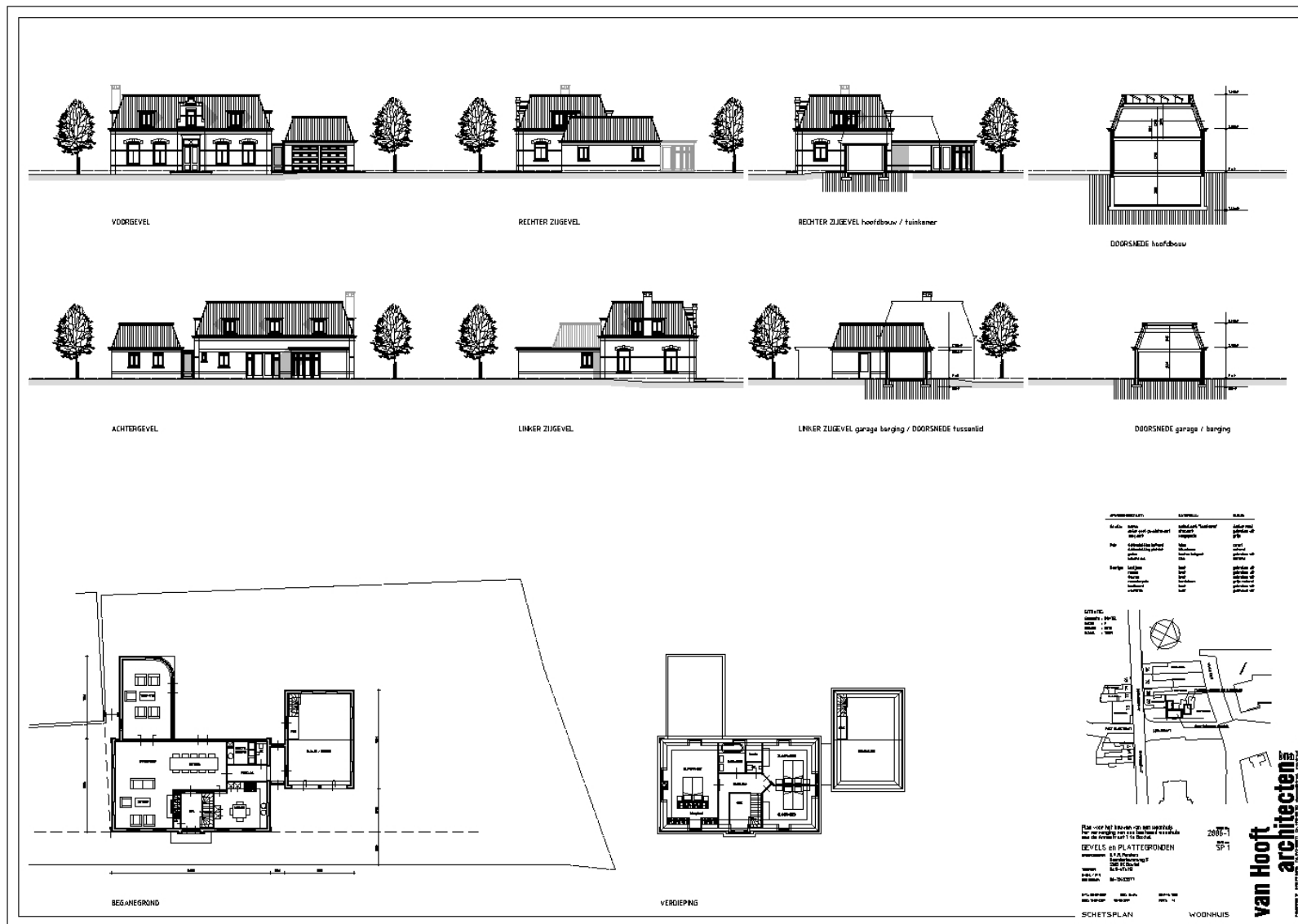
Literatuur

- Bakker, H. de & J. Schelling, 1989. *Systeem van bodemclassificatie voor Nederland; de hogere niveaus*. Wageningen.
- Berendsen, H.J.A., 2004. *De vorming van het land*. Assen (Fysische geografie van Nederland). Vierde, geheel herziene druk.
- Berendsen, H.J.A., 2005. *Landschappelijk Nederland. De fysisch-geografische regio's*. Assen.
- Bont, Chr. de, 1993. '*...Al het merkwaardige in bonte afwisseling...*' *Een historische geografie van Midden- en Oost-Brabant*. Waalre (Bijdragen tot de studie van het Brabants heem 36).
- Brandt, R.W. et al. (red.), 1992. *ARCHIS. Archeologisch Basis Register, versie 1.0*. Amersfoort.
- Mulder, E.J.F. de, M.C. Geluk, I. Ritsema, W.E. Westerhoff & T.E. Wong, 2003. *De ondergrond van Nederland*. Utrecht.
- Mulder, E.F.J. de et al., 2003. *De ondergrond van Nederland*. Groningen/Houten.
- Spek, T., 2004. *Het Drentse esdorpenlandschap. Een historisch geografische studie*. Utrecht.

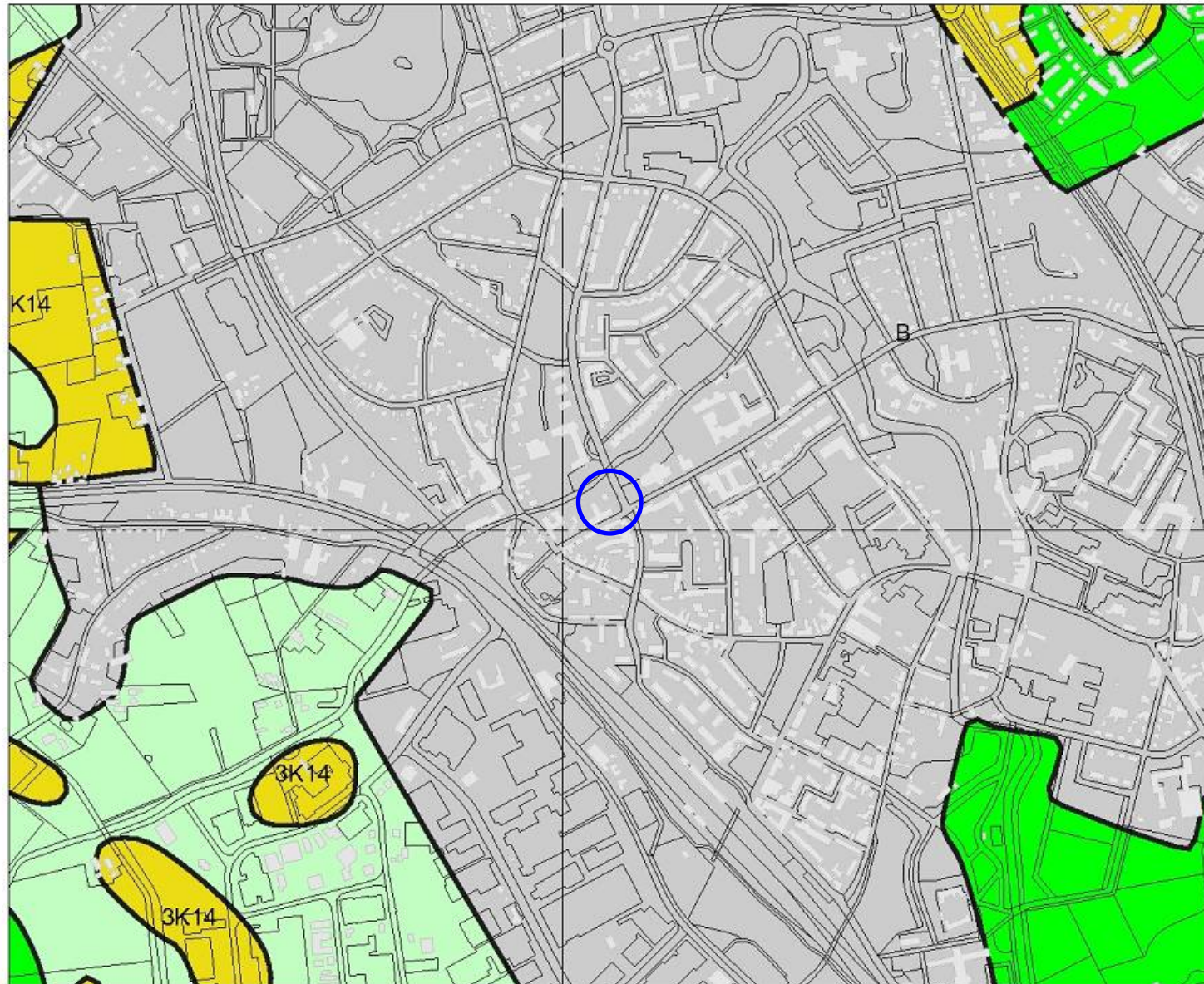
Afbeelding 2 Toekomstige situatie. Bron: Van Hooft Architecten.

Afbeelding 3 Toekomstige situatie. Bron: Van Hooft Architecten.

151070 / 400866

149088 / 399247

Legenda

- HUIZEN
- TOP10 ((c)TDN)
- GEOMORFOLOGIE ((c)Allerra)**
- Wanden
- Hoge heuvels en ruggen
- Terpen
- Hoge duinen
- Plateaus
- Terrassen
- Plateau-achtige vormen
- Waaiervormige glooiingen
- Niet-waaiervormige glooiingen
- Lage ruggen en heuvels
- Welvingen
- Vlakten
- Laagten
- Ondiepe dalen
- Matig diepe dalen
- Diepe dalen
- Water
- Bebouwing
- Overig (Dijken etc)

0

 500 m

N

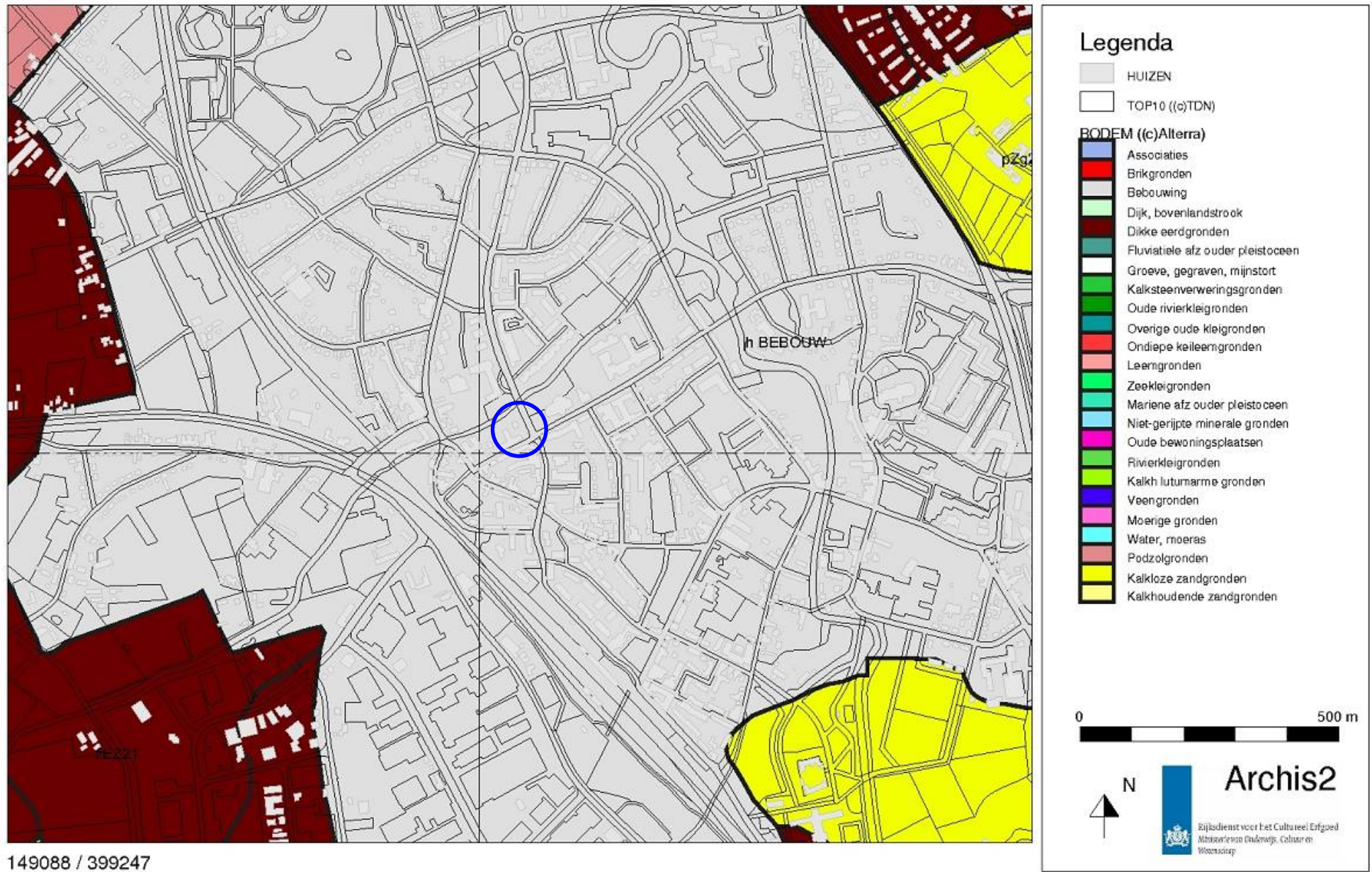

Archis2

Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed
Ministerie van Onderwijs, Cultuur en
Wetenschap

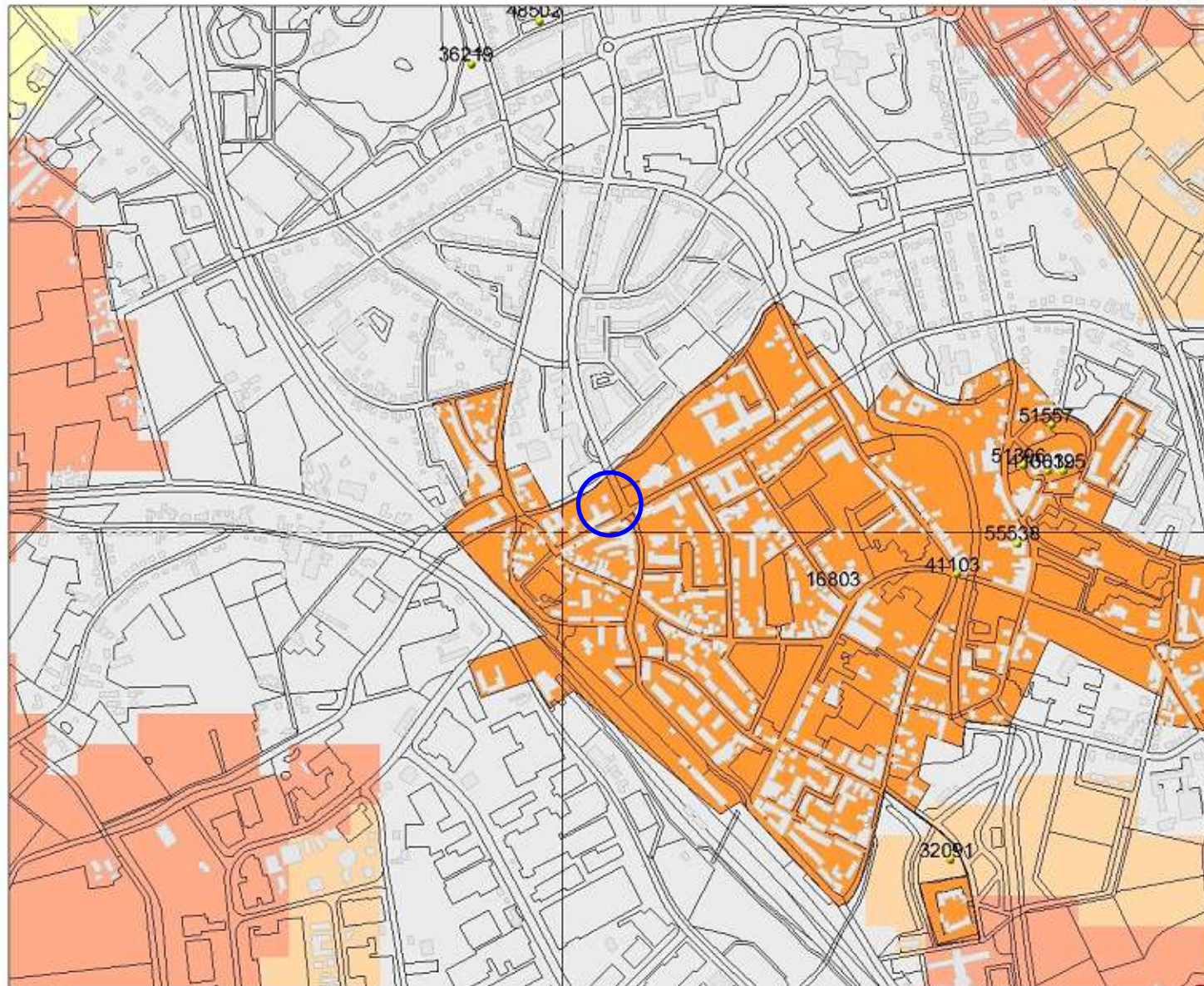
151070 / 400866

Afbeelding 5 Bodemkaart van de onderzoekslocatie (blauw omcirkeld) en omgeving. Bron: Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed/Archis II.

151070 / 400866

149088 / 399247

Legenda

- WAARNEMINGEN
  - HUIZEN
  - TOP10 ((c)TDN)
- MONUMENTEN**
- archeologische betekenis
  - archeologische waarde
  - hoge archeologische waarde
  - zeer hoge archeologische waarde
  - zeer hoge arch waarde, beschermd
- IKAW**
- zeer lage trefkans
  - lage trefkans
  - middelhoge trefkans
  - hoge trefkans
  - lage trefkans (water)
  - middelhoge trefkans (water)
  - hoge trefkans (water)
  - water
  - niet gekarteerd

0 500 m

N

Archis2

Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed
Ministerie van Onderwijs, Cultuur en
Wetenschap

Afbeelding 6 Archeologische waarden op de onderzoekslocatie (blauw omcirkeld) en in de omgeving. Bron: Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed/Archis II.

Archeologische verwachtingskaart ter plaatse van de locatie Annastraat 1

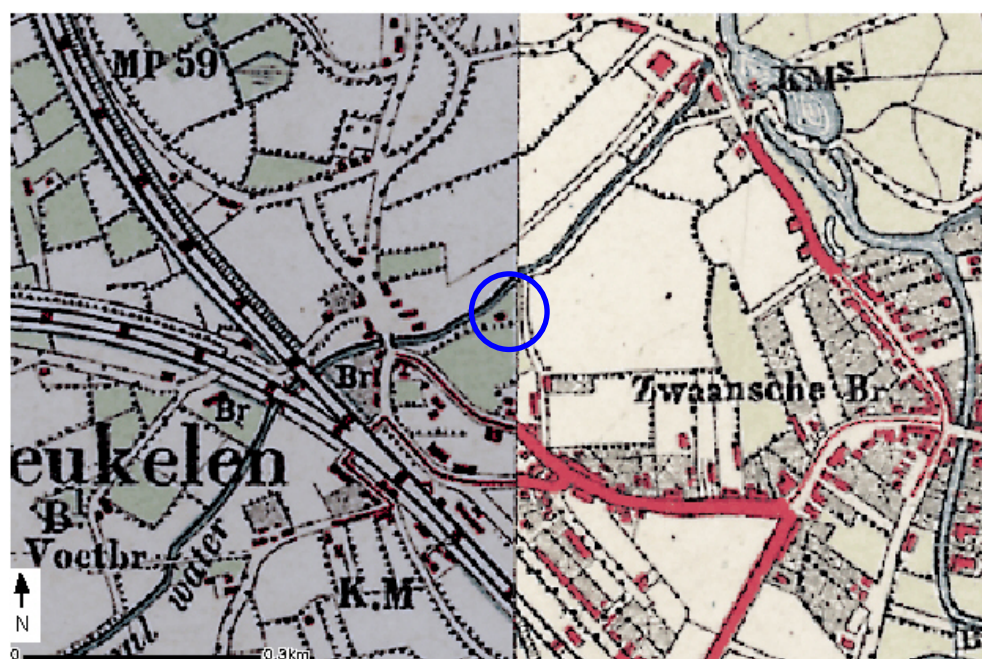
verwachte archeologische waarden

- Hoge verwachting: bewoningskernen 1832
- Hoge verwachting
- Middelhoge verwachting
- Lage verwachting
- Mogelijk lage verwachting als gevolg van bodemverstoring
- Water
- Cultuurhistorische relictien voor 1800:
hoge archeologische verwachting (met cat. nr.)

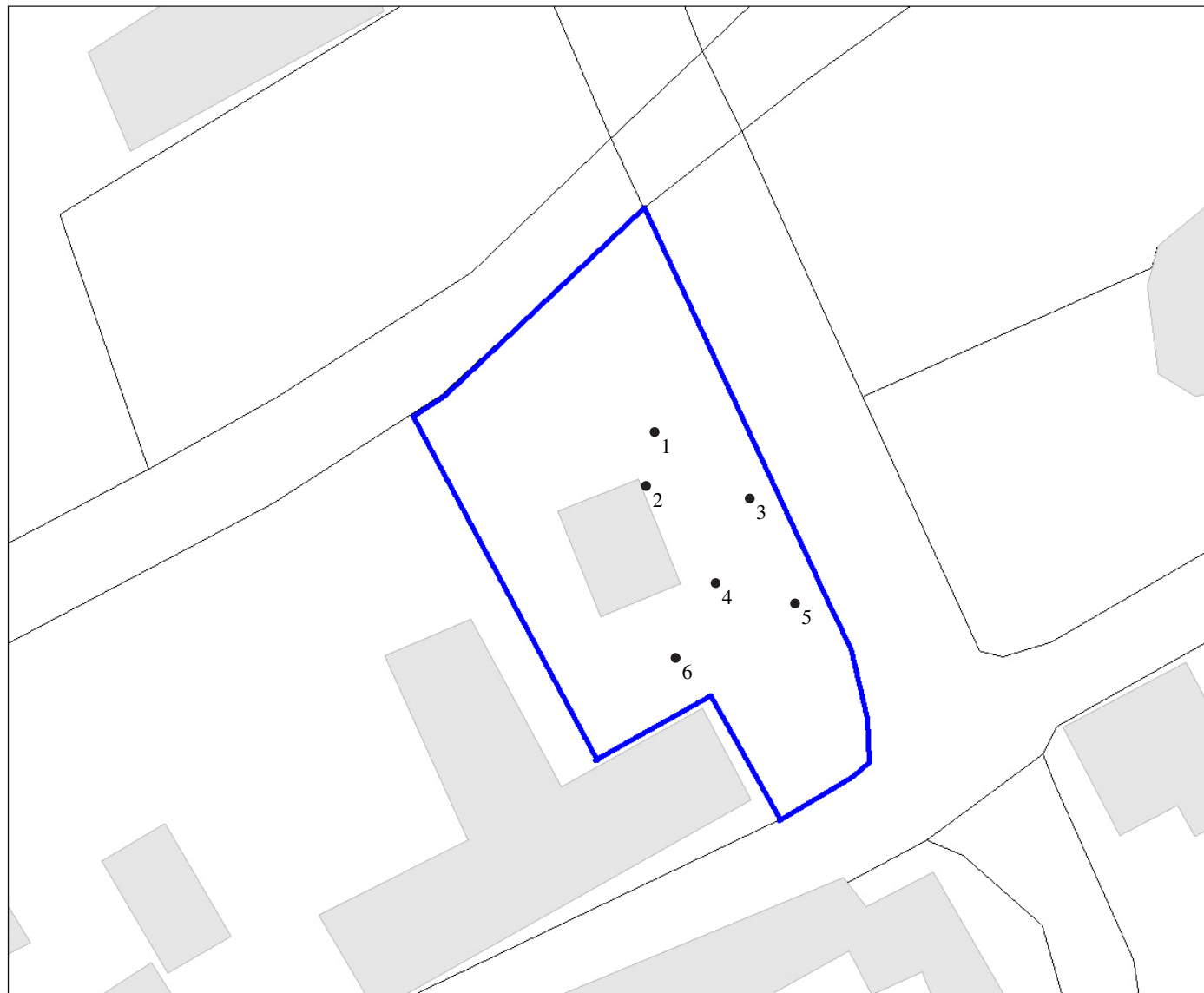
Afbeelding 7 Uitsnede concept archeologische verwachtingskaart gemeente Boxtel. Archeologische waarden op de onderzoekslocatie (blauw omcirkeld) en in de omgeving.

Afbeelding 8 Een deel van de onderzoekslokatie (omcirkeld) op een kadastrale kaart uit het begin van de 19e eeuw. Bron: www.watwaswaar.nl.

Afbeelding 9 De onderzoekslokatie (omcirkeld) op topografische kaart uit het begin van de 20e eeuw. Bron: www.kich.nl.

Legenda

- HUIZEN
- TOP10 ((c)TDN)

Archis2

Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed
Ministerie van Onderwijs, Cultuur en
Wetenschap

Afbeelding 10 De boorpunten.

Bijlage 1 Boorstaten

Locatiebepaling	gemeten, differentieel GPS, nauwkeurig 1
Referentievlak	Nieuw Amsterdams Peil
Maaiveldhoogtebepaling	geschat, actueel hoogtebestand
Nauwkeurigheid maaiveldhoogte	15 cm

De volgende afkortingen worden in de boorstaten gebruikt.

---

grondsoort (onderdeel lithologie)	s1	zwak siltig
Z zand		

bijmengsel (onderdeel lithologie)

---

boring 1 RD-X: 150.071. RD-Y: 400.069. Maaiveld: 7,80. Boormethode: edelmanboring.

diepte lithologie	kleur	grens	
25 Zs1	geelgrijs	scherp	<i>Bodemkundige interpretaties:</i> opgebrachte grond. <i>Opmerkingen:</i> Cunetzand.
65 Zs1	donker bruingrijs	scherp	<i>Vlekken:</i> licht gevlekt, geel. <i>Archeologische indicatoren:</i> baksteen, weinig. <i>Bodemkundige interpretaties:</i> vergraven.
90 Zs1	donker bruingrijs	scherp	<i>Bodemhorizont:</i> A, antropogeen.
110 Zs1	geelgrijs	scherp	<i>Bodemhorizont:</i> AC. <i>Vlekken:</i> matig gevlekt, donker bruin.
150 Zs1	geelgrijs	beëindigd	<i>Bodemhorizont:</i> C, gley. <i>Vlekken:</i> sterk gevlekt, oranje.

---

boring 2 RD-X: 150.072. RD-Y: 400.067. Maaiveld: 7,80. Boormethode: edelmanboring.

diepte lithologie	kleur	grens	
30 Zs1	licht witgrijs	scherp	<i>Opmerkingen:</i> Cunetzand.
90 Zs1	donker bruingrijs	scherp	<i>Bodemhorizont:</i> A, antropogeen. <i>Archeologische indicatoren:</i> baksteen, weinig. <i>Opmerkingen:</i> Metaalslak.
110 Zs1	geelbruin	geleidelijk	<i>Bodemhorizont:</i> AC. <i>Vlekken:</i> matig gevlekt, oranje.
160 Zs1	geelgrijs	beëindigd	<i>Bodemhorizont:</i> C.

---

boring 3 RD-X: 150.081. RD-Y: 400.062. Maaiveld: 7,80. Boormethode: edelmanboring.

diepte lithologie	kleur	grens	
90 Zs1	donker bruingrijs	scherp	<i>Bodemhorizont:</i> A, antropogeen. <i>Archeologische indicatoren:</i> baksteen, spoor.
105 Zs1	donker bruin	scherp	<i>Bodemhorizont:</i> AC. <i>Vlekken:</i> matig gevlekt, donker geel. <i>Archeologische indicatoren:</i> baksteen, spoor.
140 Zs1	geelgrijs	beëindigd	<i>Bodemhorizont:</i> C, gley. <i>Vlekken:</i> sterk gevlekt, oranje.

---

boring 4 RD-X: 150.083. RD-Y: 400.054. Maaiveld: 7,80. Boormethode: edelmanboring.

diepte lithologie	kleur	grens	
80 Zs1	donker grijsbruin	scherp	<i>Bodemhorizont:</i> A, antropogeen. <i>Archeologische indicatoren:</i> baksteen, spoor.
90 Zs1	donker bruin	scherp	<i>Bodemhorizont:</i> A, antropogeen. <i>Archeologische indicatoren:</i> baksteen, weinig.
130 Zs1	grijsgeel	beëindigd	<i>Bodemhorizont:</i> C. <i>Vlekken:</i> matig gevlekt, oranje.

---

boring 5 RD-X: 150.088. RD-Y: 400.051. Maaiveld: 7,80. Boormethode: edelmanboring.

diepte lithologie	kleur	grens	
85 Zs1	donker bruingrijs	geleidelijk	<i>Bodemhorizont:</i> A, antropogeen. <i>Archeologische indicatoren:</i> baksteen, spoor.
110 Zs1	donker bruingrijs	scherp	<i>Bodemhorizont:</i> AC. <i>Vlekken:</i> matig gevlekt, geel. <i>Archeologische indicatoren:</i> aardewerk.
140 Zs1	donker geel	beëindigd	<i>Bodemhorizont:</i> C.

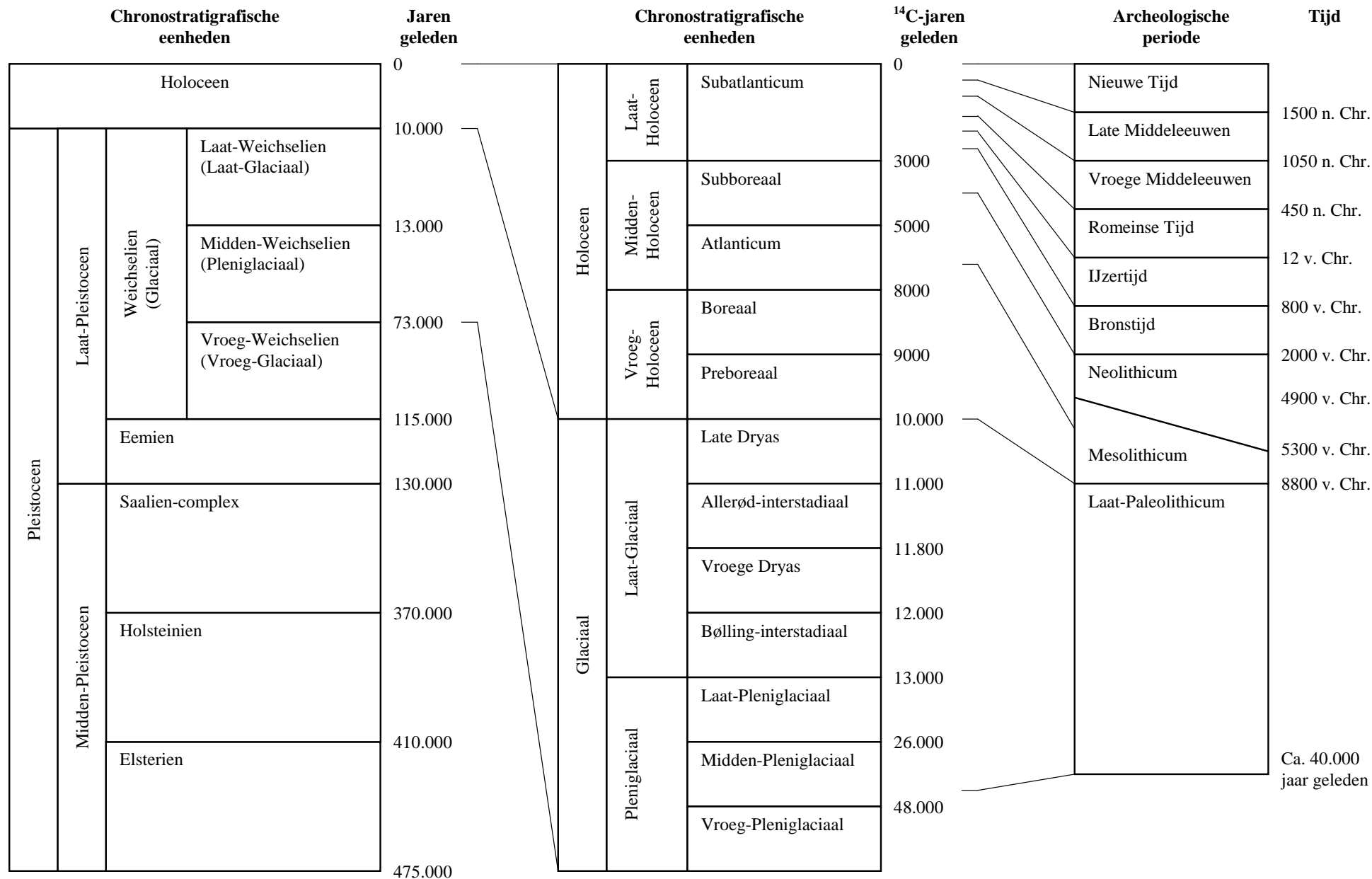
---

boring 6   *RD-X: 150.077. RD-Y: 400.047. Maaiveld: 7,80. Boormethode: edelmanboring.*

<i>diepte lithologie</i>	<i>kleur</i>	<i>grens</i>	
60 Zs1	donker bruingrijs	scherp	<i>Bodemhorizont: A, antropogeen. Archeologische indicatoren: baksteen, weinig.</i>
110 Zs1	donker bruin	scherp	<i>Vlekken: matig gevlekt, donker geel. Archeologische indicatoren: baksteen, weinig.</i> <i>Bodemkundige interpretaties: vergraven.</i>
140 Zs1	geelgrijs	beëindigd	<i>Bodemhorizont: C. Vlekken: matig gevlekt, oranje.</i>

Bijlage 2 Een overzicht van geologische (chronostratigrafische) en archeologische periodes. Door: A.J. Wullink. Gebaseerd op: Brandt et al. 1992; De Mulder et al. 2003; Berendsen 2004.